

ILE ZARABIA POLSKI ROLNIK

(taka prosta chłopska analiza biznesu rolnego „Jaki koń jest każdy widzi”)

1. Założenia wstępne

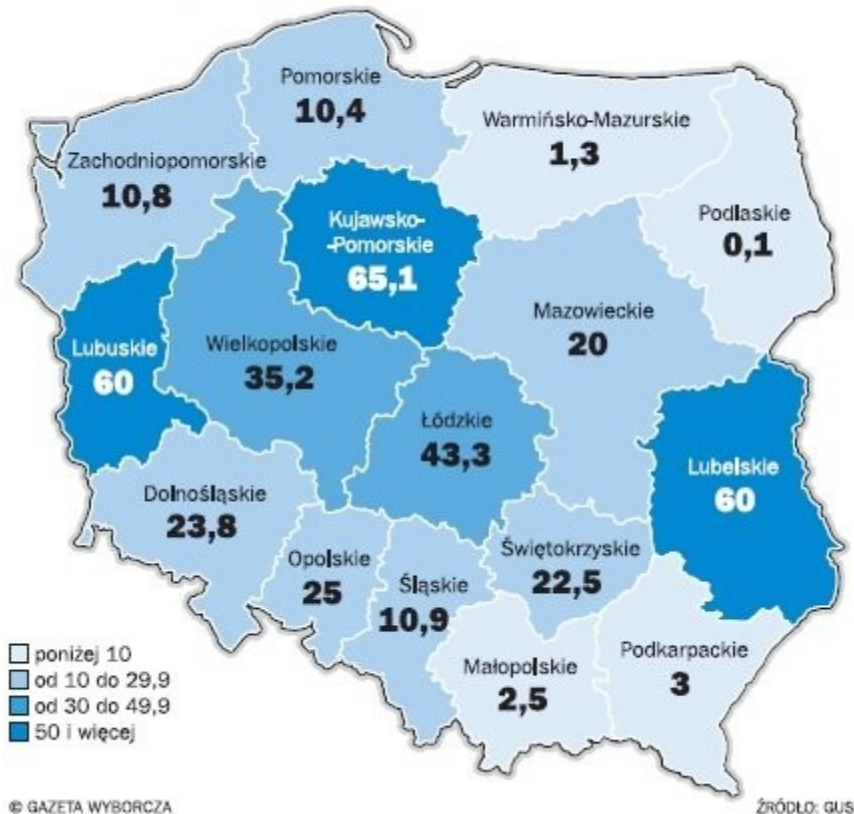
Dochód rolnika jest uzależniony od bardzo wielu często niezależnych od niego samego czynników. Jak wiemy gospodarstwo rolne to takie przedsiębiorstwo pod chmurką. Nigdy nie możemy być do końca pewni jaka będzie pogoda i jaki z tego wyniknie urodzaj lub klęska urodzaju i w konsekwencji dochód rolnika. W ostatnich latach te nadzwyczajne siły wyższe (klęski)¹ ekonomiczne kryzysy opłacalności (klęska urodzaju np. niskie ceny zbóż w roku 2009 czy świń w latach następnych) zdarzają się niestety bardzo często: susze, powódzie, gradobicia, mrozy², trąby powietrzne, wichury, choroby itp. Tak jak firma firmie nierówna,

¹ W roku 2011 pogłowie trzody chlewnej w Polsce spadło do poziomu najniższego od roku 1964. Jak wskazują na to dane GUS, pod koniec lipca 2011 pogłowie trzody wynosiło w Polsce 13 508 500 świń. W ciągu 12 miesięcy od lipca 2010 do lipca 2011 liczba świń zmniejszyła się o ponad 9% czyli o około 1 357 000 osobników. W tym samym czasie stado podstawowe loch „skurczyło” się o prawie 220 000 samic, czyli o 15,7%. Liczba loch w lipcu 2011 wynosiła 1 177 300. Warto wspomnieć, że jeszcze 5 lat wcześniej – w roku 2006 – stado podstawowe loch w naszym kraju liczyło więcej niż 1,8 mln samic.

² Patrycja Maciejewicz, Sławomir Skomra, Lublin
26.04.2012, aktualizacja: 26.04.2012

ILE ZBÓŻ WYMARZŁO

PROCENT ZASIEWÓW, KTÓRE PRZEZIMOWAŁY W ZŁYM STANIE

Ile zbóż wymarzło (procent zbóż, które przezimowały w złym stanie)

tak jedno gospodarstwo nie jest równe drugiemu. Wynika to głównie z charakterystyki produkcji.

Ale można wymienić pewien podstawowy podział gospodarstw rolnych w Polsce:

a) produkcja towarowa, w tym:

- produkcja roślinna,
- produkcja zwierzęca,
- produkcja mieszana (roślinno-zwierzęca)
- działły specjalne produkcji rolnej³
- produkcja ekologiczna (produkty rolnictwa ekologicznego)

a) produkcja nietowarowa ekologiczna (uprawa dopłat) w tym:

- orzechy włoskie -ekologiczne
- inne np. sady ekologiczne

Wówczas taki rolnik oprócz zwykłych dopłat obszarowych generuje dopłaty z tytułu ekologii. A ponieważ minimalizuje koszty, w zasadzie ograniczając się do koszenia traw, często nawet ich nie zbierając. Więc jego zyski są większe od kosztów. Należy wymienić, że wielu prominentów wśród wysokich urzędników i celebrytów posiada duże arealy ziemi pod takimi uprawami, szczególnie w województwie zachodniopomorskim.

Problem w naszej analizie polega na tym, że musimy z góry odrzucić rolników uprawiających dopłaty, wokół których narosło tyle legend o horrendalnych zarobkach rolników i ich bogaceniu się. Gdyż Ci pseudo rolnicy, z reguły nie prowadzą żadnych gospodarstw rolnych, a starają się minimalizować koszty, np. przez wydzierżawienie ziemi innym rolnikom, a sami generują tylko dopłaty. Ci rolnicy (tzw. rolnicy z marszałkowskiej) nie protestują obecnie w Szczecinie, gdyż to właśnie z ich środowiska oraz z zagranicznych dużych firm rolniczych wywodzą się „słupy” podstawiane, aby wykupić ziemię na przetargach. Dla nich ziemia jest tylko inwestycją kapitałową, a nie kupnem narzędzia pracy w postaci gospodarstwa rolnego

Jedna trzecia pól obsianych zbożem ozimym nadaje się już tylko do zaorania. W niektórych województwach wymarzło aż dwie trzecie zasiewów. Takiej katastrofy na polach nie było od lat. Czy chleb zdrożeje?

Ta zima była wyjątkowo bezwzględna dla oziminy. Luty był wyjątkowo mroźny, meteorolodzy obliczają, że temperatura była o 5 stopni Celsjusza niższa niż średnio przez trzydzieści lat. A oprócz tego mieliśmy mocne wahania temperatur między dniem a nocą i jeszcze silne, mroźne wiatry, które wysuszały pola. Efekt? Jedna trzecia z 4,4 mln hektarów oziminy i rzepaku nie da w tym roku plonów - to najnowsze wyniki badań GUS. To najgorszy rok od wielu, wielu lat. - Zawsze są jakieś straty na polach. Ale najczęściej nie przekraczają 10 proc. zasiewów. Kilkanaście procent to już naprawdę zły rok. Teraz było znacznie gorzej - mówi prezes GUS Janusz Witkowski.

³ Działami specjalnymi produkcji rolnej są:

- uprawy w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych,
- uprawy grzybów i ich grzybni, uprawy roślin "in vitro",
- fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego i nieśnego,
- wylęgarnie drobiu, hodowla i chów zwierząt futerkowych i laboratoryjnych,
- hodowla dżdżownic,
- hodowla entomofagów,
- hodowla jedwabników,
- prowadzenie pasiek oraz
- hodowla i chów poza gospodarstwem rolnym następujących zwierząt: psów rasowych, kotów rasowych, koni, ryb akwariowych powyżej 700 dm³ objętości akwarium, obliczonej według wewnętrznych długości krawędzi, owiec – powyżej 10 sztuk, świnie – powyżej 50 sztuk, bydła i cieląt – powyżej 10 sztuk, krów – powyżej 5 sztuk.

dla siebie i swoich dzieci. Wiadomo, że im więcej areału ziemi liczonego w ha pod dopłaty, tym większy zwrot zaangażowanego kapitału.

Więc należy doprecyzować założenie. Mówimy w naszej analizie o dochodach prawdziwych rolników, którzy orzą, sieją, hodują czyli zbierają owoce swojej pracy.

2. Dopłaty bezpośrednie

Tabela poniżej pokazuje:

Obowiązujące stawki płatności bezpośrednich w roku 2012

Rodzaj płatności	Planowane kwoty na realizację poszczególnych płatności bezpośrednich za 2012 r. w PLN	Stawki płatności za 2012 r. w PLN
Jednolita płatność obszarowa (JPO)	10 272 497 231,63 zł	732,06 zł/ha
Uzupełniająca Płatność Obszarowa - inne rośliny	1 648 601 122,03 zł	211, 80 zł/ha
Uzupełniająca Płatność Obszarowa - płatności zwierzęce	503 377 965,68 zł	306,99 zł/ha
Uzupełniająca Płatność Obszarowa - płatność do powierzchni upraw chmielu	2 606 472,55 zł	1276,38 zł/ha
Płatność niezwiązana do skrobi	38 627 152,96 zł	463,39 zł/tonę
Płatność niezwiązana do tytoniu odmiany typu Virginia	117 755 775,85 zł	5,62 zł/kg
Płatność niezwiązana do tytoniu odmiany typu Barley	66 177 464,73 zł	3,93 zł/kg
Oddzielna płatność z tytułu cukru	652 658 522,97 zł	52,44 zł/tonę
Oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów)	27 557 017,00 zł	162,09 zł/tonę
Oddzielna płatność do owoców miękkich	78 792 738,38 zł	2670,66 zł/ha
Specjalna płatność obszarowa do powierzchni upraw roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych	122 923 269,43 zł	672,56 zł/ha
Płatność do krów	187 133 280,00 zł	584,79 zł/szt
Płatność do owiec	7 891 607,40 zł	123,11 zł/szt
Płatność do surowca tytoniowego	119 153 833,00 zł	-
Razem płatności bezpośrednie	13 845 753 453,59 zł	

Źródło: www.arimr.gov.pl

Należy podkreślić, że pewne jest to, że rolnik dostanie tylko 2 płatności z w/w tabeli: Jednolita płatność obszarowa (JPO) w kwocie 732,06 zł/ha, Uzupełniająca Płatność Obszarowa - inne rośliny - 211, 80 zł/ha.

Czyli łącznie 943,86 zł/ha dostaje każdy rolnik na rok 2012.

Wszystkie inne zawarte w tabeli mają bądź charakter historyczny i dostaje je niewielka część rolników np. płatność zwierzęca, bądź są regionalne i w ogóle nie dotyczą regionu zachodniopomorskiego (np. płatność do owiec), bądź tak jak ONW – wynika z wpisu powiatu do klasyfikacji powiatów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Oczywiście część powiatów naszego regionu otrzymuje ONW, ale jak wiemy jest różnica w gospodarowaniu i

plonowaniu gdy się uprawia równe pole klasy I, II czy nawet III, a piaszczyste i górzyste grunty IV, V czy VI klasą bonitacyjnej.

3. Koszty produkcji (taka mała symulacja, Załącznik numer 2 jest bardziej szczegółowy)

Np. pszenica.

- a) *Paliwo*⁴ –jeśli nawet uśrednimy zużycie do 120 litrów na 1 ha. I policzymy 120 litrów razy 5.60 zł to koszt paliwa równa się **672 zł/1 ha**
- b) Materiał siewny – np. pszenica –**koszt około 360 zł/1 ha**
- c) *Nawozy* – średnia cena nawozów w 2012 roku, to np. mocznik to około 1700 zł za tonę (przyjmujemy średnią cenę 1400 zł/1 tona nawozu) razy 500 kg (pszenica) równa 700 zł/na 1 ha. **To daje koszt nawozu średnio 700 zł/na 1 ha.**
- d) *Opryski* – **koszt około 120 zł /1 ha**
- e) *Amortyzacja maszyn* –koszt dla każdego gospodarstwa inny, im nowocześniejsze maszyny i większy areal uprawy tym koszt jednostkowy amortyzacji maszyn na 1 ha jest mniejszy. Oczywiście chodzi tutaj w potocznym rozumieniu o zużycie maszyn i ich ewentualne koszty naprawy. Co ja wiemy w rolnictwie stanowi wysoki koszt.
Jeśli dla przykładu przyjmujemy, że koszt zakupu ciągnika, (który tak swoim wyglądem i wielkością drażni niektórych w trakcie obecnego protestu) wynosi po zwrocie dotacji na zakup maszyn z PROW w wysokości 50% kosztów zakupu co daje około 250 000 zł. To i tak roczną amortyzację musimy założyć na poziomie około 25000 zł, czyli na jeden ha jest to **250 zł** przy założeniu, że rolnik ma 100 ha ziemi.
- f) *Kredyty* –ze względu na to, że rolnictwo jest działalnością sezonową, w zasadzie każde nowoczesne gospodarstwo posiłkuje się kredytem obrotowym. Przyjmijmy średnie gospodarstwo o powierzchni 100 ha, ma kredyt obrotowy na poziomie 100.000 zł oprocentowany na około 10-12%. **Co daje rocznie około 12000 zł odsetek od kredytu obrotowego.**
- g) *Splata kredytu na zakup ziemi* – (cena ziemi rolnej cały czas rośnie, a na przetargach w 2012 roku doszła nawet do 100.000 zł za 1ha). Ale my zakładamy cenę 16000 zł. za 1/ha na 10 lat plus odsetki 2-3% rocznie. **To daje około 1600 zł. rocznie za 1 ha.**
- h) *Podatki rolne* około 150-180 zł /1 ha
- i) *Inne koszty*: ubezpieczenia pracownicy, usługi rolnicze (kombajn), itp. około 700-1000 zł/1 ha

Traktując to liczenie ogólnie, to razem koszty produkcji 1 ha pszenicy wynoszą około **5350 zł**. Takie oczywiście szacunkowe liczby otrzymamy jeśli będziemy spłacać zakupioną przez nas ziemię w ratach rocznych po 1600 zł za 1 ha na zasadach preferencyjnego kredytu. Jeśli mamy już ziemię bez kredytu to bardzo ogólny koszt uprawy jednego hektara pszenicy wyniesie w roku 2012-2013 około **4000 zł**.

⁴ W 2012 roku Rada Ministrów oprócz stawki (0,95 zł od litra) ustaliła też maksymalną kwotę zwrotu podatku akcyzowego na 1 ha użytków rolnych w 2012 r. Wyniesie 81,70 zł.

W ubiegłym roku było to 73,10 zł.

4. Przychody z produkcji

Jeśli założymy średnio plon na poziomie 50 dt z 1 ha po cenie 800 zł za tonę to otrzymamy kwotę **4000 zł** za pszenicę z jednego hektara pola.

Problem polega na tym, że koszty produkcji w zasadzie nigdy nie maleją, a raczej idą do góry (paliwo, nawozy). To ceny produktów rolnych podlegają ciągłym wahaniom i raczej nigdy nie osiągają dynamiki porównywalnej z dynamiką wzrostu kosztów produkcji. Dla przykładu według danych GUS średnia krajowa cena skupu pszenicy w **I półroczu 2009 r.** wyniosła **51,39 zł za 1 dt.** czyli 513 zł za 1 tonę.

Oczywiście możemy analizować przychód ze słomy czy z dodatkowych źródeł np. energii odnawialnej, ale ich uruchomienie wymaga dużych nakładów finansowych i przychody z tego tytułu nie są takie oczywiste do uzyskania.

5. Podsumowanie ile zarabia rolnik

Koszty - około **4000 zł.** na uprawie pszenicy

Przychody - około **4000 zł.** na uprawie pszenicy

Zysk (uzyskiwany przez niektórych rolników) bo niektórzy na gorszych glebach mogą mieć stratę to **943 zł** (dotacja obszarowa) razy ilość hektarów. Jeśli przyjmiemy że nasze modelowe gospodarstwo ma 100 ha gruntów, razy 943 zł równa się **94300 zł** dochodu na gospodarstwo. Z tego dochodu rolnik musi utrzymać rodzinę przez cały rok, zapłacić prąd, zapłacić KRUS, dokonać remontów, itp. .

Tak więc reasumując średnia rentowność gospodarstwa rolnego w tej analizie wynosi około 10%, czyli wcale nie jest większa niż firm produkcyjnych czy usługowych. Natomiast rolnictwo obciążone jest dużo większym ryzykiem i dużo większą kapitałochłonnością. Jak zauważył ktoś słusznie na jednym z portali. Całym majątkiem rolnika jest ziemia i budynki, czyli „majątek na papierze”. Dopiero jakby sprzedał gospodarstwo, to odzyskałby pieniądze. No i gdzie są te miliony rolników. Pracują tak samo jak inne zawody, a w zasadzie ciężiej, a zarabiają tak samo, a często mniej niż inne grupy społeczne.

Nowy ciągnik „wypasiony” jak mówią niektórzy, służy do pracy w polu, a nowy super samochód przedsiębiorcy służy częściej do szpanu niż do pracy. Tylko, że to nikomu nie przeszkadza.

Przepraszam tych rolników, dla których nie dokonałem analizy np. opłacalności produkcji mleka, hodowli bydła mięsnego czy podnoszącej się z ciężkiego kryzysu hodowli trzody chlewnej. Skupiłem na opłacalności produkcji roślinnej. Ale wydaje się, że w każdym przypadku przeliczenia będą podobne. Na produkcji podstawowej rolnik wychodzi w zasadzie na zero (czasami niestety na stratach). A dopłaty dają tą około 10-20% nadwyżkę zysku nad kosztami. Dzięki czemu gospodarstwa nie padają tylko się *jako tako* rozwijają. Jak twierdzi Ministerstwo Rolnictwa dopłaty bezpośrednie często stanowią już 50-80% przychodów rolnika w UE, u nas też. Jakby spojrzeć na to inaczej. To te **943 zł** dopłat bezpośrednich razy nasze przykładowe 100 ha, generuje nam środki na dalszy rozwój gospodarstwa czyli pozwala na spłatę kredytu za zakupioną ziemię lub na inwestycje prorozwojowe: zakup maszyn czy budowa nowych obiektów i wymianę starej substancji budowlanej (obory, chlewnie,

magazyny). Ale rolnicy mają też świadomość, że takie kalkulowanie jest możliwe tylko przy właściwych relacjach ceny produkcji rolnej a koszty produkcji. Zachwianie tej równowagi przy jednocześnie drożejącej trudno dostępnej ziemi, będzie zabójstwem dla wielu małych i średnich gospodarstw, które nie będą mogły obniżyć kosztów poprzez rozłożenie kosztów jednostkowych produkcji na większym areale. Dlatego tak ważne jest uczciwe rozdysponowanie ziemi jaka jeszcze jest w zasobach ANR.

Załącznik nr 1.

CENY ZAKUPU/SPRZEDAŻY UŻYTKÓW ROLNYCH W III KWARTALE 2012 R. WEDŁUG WOJEWÓDZTW według www.arimr.gov.pl (obowiązują od 20 grudnia 2012 r.)

Województwo	Użytki rolne ogółem	Grunt orny			
		ogółem	Dobry (klasy I, II, IIIa)	Średni (klasy IIIb, IV)	Słaby (klasy V, VI)
	w złotych za hektar				
	1	2	3	4	5
Polska	24 736,0	25 639,6	32 826,2	25 898,9	19 124,1
dolnośląskie	21 419,0	22 617,4	29 284,6	21 775,7	17 361,9
kujawsko-pomorskie	31 932,2	32 887,1	41 086,5	32 247,3	23 587,0
lubelskie	17 372,8	18 179,9	25 439,0	17 504,1	12 924,1
lubuskie	13 864,0	14 578,2	17 882,4	15 300,0	12 215,2
łódzkie	23 908,8	24 272,4	31 521,7	25 979,8	17 911,0
małopolskie	18 761,2	18 900,0	22 586,4	17 692,5	13 725,0
mazowieckie	24 734,1	24 973,2	35 173,0	25 391,9	18 148,7
opolskie	30 049,2	31 223,9	41 775,3	28 608,9	20 508,7
podkarpackie	14 164,2	14 480,3	17 108,2	14 321,8	11 330,1
podlaskie	25 315,9	25 389,4	30 594,4	28 304,9	20 648,1
pomorskie	24 429,7	25 541,6	31 458,8	26 126,1	20 884,6
śląskie	25 383,2	25 816,0	35 120,4	25 870,6	18 570,3
świętokrzyskie	17 292,4	17 498,4	22 488,3	16 169,1	11 753,4
warmińsko-mazurskie	20 576,7	21 410,2	26 815,4	21 680,3	18 414,9
wielkopolskie	32 033,9	34 623,6	43 004,1	35 535,8	25 852,3
zachodniopomorskie	16 181,8	17 075,9	20 119,0	17 533,7	15 215,8

Załącznik nr. 2. Kalkulacja uprawy 1 ha pszenicy ozimej (źródło: Wielkopolska Izba Rolnicza)

Grudzień 2012

Nakład	Jednostka	Ilość	Cena	Wartość
1. Materiał siewny	dt	1,7	216,00	367,20
2. Nawożenie:				
Saletra amonowa	dt	3	140,43	421,29
Polifoska 6-20-30	dt	3	203,11	609,33

Ca/Mg co 4 lata	t	4	107,82	107,82
Razem nawożenie				1138,44
3. Ochrona roślin				
Mustang 306 SE	kg(l)	0,5	119,31	59,66
Bumper 250 EC	kg(l)	0,5	94,01	47,01
Fury 100 EW	kg(l)	0,1	142,23	14,22
Razem ochrona				120,88
4. Inne				
Sznurek	szt.	1	30,00	30,00
Razem inne				30,00
5. Usługi				
Bizon Super	godz.	1,1	317,00	348,70
Prasa	godz.	0,75	165,00	123,75
Wapnowanie co 4 lata	godz.	0,5	287,00	35,88
Razem usługi				508,33
6. Praca ciągnika				
Podorywka	godz.	1,6	47,49	75,99
Bronowanie	godz.	0,6	38,91	23,34
Orka zimowa	godz.	3	56,08	168,24
Bronowanie	godz.	0,6	47,49	28,50
Wysiew nawozów (3x)	godz.	2,1	38,91	81,71
Uprawa przedsięwna	godz.	1,5	47,49	71,24
Siew	godz.	1,4	38,91	54,47
Opryski (2x)	godz.	1,8	38,91	70,03
Odbiór ziarna	godz.	1	47,49	47,49
Zwózka słomy	godz.	2	38,91	77,81
Transport zewnętrzny	godz.	2	47,49	94,99
Razem praca ciągnika	godz.	17,6		793,81
7. Podatek				189,65
8. Ubezpieczenie uprawy				38,10
9. OC rolników				3,90
Razem koszty bezpośrednie				3190,31
10. Koszty ogólnogospodarcze				952,86
w tym amortyzacja				658,68
11. Koszt pracy ludzkiej	godz.	28	10,00	280,00
Suma kosztów				4423,17
Wartość produkcji				
Produkt główny (netto)	dt	40	79,38	3175,20
Ryczałtowy zwrot VAT	%	7	5,56	222,26
Cena brutto	zł/dt			84,94

Koszt produkcji ziarna	zł/dt			103,29
Przychód (ziarno)	zł			3397,46
Produkt uboczny (słoma)	dt	20		291,56
Dopłata do mat. siewnego	zł/ha			100,00
Dopłata bezpośrednia	zł/ha			943,52
Razem przychód				4732,55
Wynik finansowy	zł/ha			309,38
Zdolność odtworzenia majątku gospodarstwa	%			146,97

Za wszelkie niedociągnięcia tej analizy z góry przepraszam i proszę o krytyczne uwagi na emaila - k.wiktorowski@onet.eu

Opracował:

Krzysztof Wiktorowski
 Rolnik i pracownik naukowy
 Zachodniopomorskiego Uniwersytetu
 Technologicznego w Szczecinie